

Utrikesministerns insats

Inför en orkester på 10 man och 55 åhörare gjorde hr Undén i söndags ett inlägg i valkampanjen; platsen var Deje i Värmland. Anförandet har stenografiskt upptagits av Dagens Nyheter. Talets innehåll var inte märkligt, men på några punkter var det på ett obehagligt sätt karaktäristiskt. Hr Undén uppehöll sig vid två frågor: utrikespolitiken och rättskontrollen.

I fråga om utrikespolitiken framfördes den isolationistiska linjen i sin renaste form. Det finns inte ett ord i talet som anger att Sveriges öde är förbundet med demokratiernas, att Sverige står närmare väst än öst. Tvärtom gav anförandet i den mån det innehöll någon antydning om ett ställnings-tagande närmast intrycket att vår utrikesledning i vissa avgörande punkter gillar Österns politik. Denna totala neutralism eller isolationism, som man eljest knappast finner ens bland regeringspartiernas talesmän, är i och för sig oroande. Den svenska utrikesledningen måste väl ändå ha klart för sig att vår hållning aldrig kan bli densamma mot de stater vilkas angrepp vi fruktar och vilkas seger i ett världskrig skulle medföra även den svenska frihetens undergång som mot de stater vilkas sak för varje demokrat ytterst måste vara också Sveriges sak. Utrikesministern uttalade för några år sedan att vi inte under några förhållanden kunde tänkas komma i konflikt med Norge eller Danmark. Detta är riktigt. En konsekvens härav är att vi inte under några förhållanden kan tänkas, om vi blir invecklade i en världskonflikt, gå på Österns sida mot Västern. Eller vill någon medlem av den svenska regeringen påstå att vår neutralitet innebär att vi kan tänkas oss att bli allierade med östblocket?

Utrikesministern angrep hr Hjalmarson och mera i förbigående hr Ohlin för tal om en militär samverkan med Norge och Danmark. "Det är väl uppenbart", förklarade han, "att om man säger att man skall planera ett militärt samarbete med länder som är medlemsstater i Atlantalliansen, så ligger det nära till hands för utomstående, för regeringar och andra intresserade politiker i andra länder, att uppfatta läget så: Jaså, Sverige har i

själva verket ett militärt samarbete med Atlantpaktens medlemsstater; det betyder att Sverige räknar med att gå ut på deras sida om det skulle komma till en konflikt." Kan det verkligen förhålla sig så att Sverige i förhållande till de skandinaviska grannstaterna inte mottar eller lämnar några militära upplysningar, att vi står helt utanför den planering som föreligger i dessa länder? I så fall måste man säga sig att den s. k. alliansfriheten drivs till en ytterlighet som även för de flesta av dess anhängare måste framstå som en fara för landets trygghet. Vi har fått avsevärda militära leveranser från västmakterna trots regeringens neutralism; är hr Undén egentligen emot även detta? Det synes dock självfallet att vi vid ett krig blir beroende av hjälp väster ifrån och att vi i vår försvarsberedskap redan är beroende av denna hjälp; detta brukar även isolationisterna erkänna.

Beträffande Tysklands ställning polemiserade utrikesministern mot kritiken av tanken på medverkan i ett neutralt block. Hr Undén tycktes förorda den ryska linjen när det gäller ordnandet av Tysklands ställning. "Bland de alternativ som nämnts är också det att Tyskland skulle ställa sig utanför de bägge militärblocken och föra en alliansfri politik och att detta skulle vara i både Tysklands och den övriga världens intresse." Meningen kan inte gärna vara annan än att tyskarna bör följa den svenska linjen, alltså i realiteten ställa sig avvisande till det program för vilket den tyska regeringen och så gott som alla västmaktsregeringar arbetar.

I avsnittet om rättskontrollen framförde hr Undén främst två synpunkter. Han antydde att en kontroll av regeringsbeslutens laglighet vore orimlig. "Man skulle tro", sade han efter att ha relaterat folkpartiets förslag, "att den stora massan av regeringsärenden är sådana där regeringen fattar ett juridiskt beslut som kan diskuteras till sin laglighet. I själva verket är detta ett missförstånd. I de allra flesta ärenden som går till regeringen har regeringen en avsiktlig och fri prövningsrätt." Naturligtvis är detta riktigt. Men detta hindrar inte att regeringen dels kan kränka lagen genom att överskrida si-

na rättigheter, dels kan handla lagstridigt även i andra fall där en viss uppfattning om lagens innebörd måste ligga till grund för besluten. Detta erkände hr Undén indirekt då han talade om att en domstolsprövning kunde ta lång tid och därigenom medföra svårigheter. Ja, naturligtvis kan en rättsprövning i vissa fall innebära en betydande tidsutdräkt, men man kan inte gärna avvisa rättskontrollen med detta argument; hela vår instansordning bygger ju på tanken att till och med domstolsbeslut skall kunna omprövas och omkastas.

Vidare fullföljdes statsministerns tankegång: rättskontrollen skulle gälla prövning av lagars grundlagenlighet och därigenom bli en konservativ garanti. "Detta krav på kontroll över statsmakterna måste man, efter vad jag förstår, tolka som ett försök att föra in en konservativ garanti gentemot statsmakternas alltför radikala politik. Man hoppas att domstolarna skall utgöra något slags spärr mot statsmakternas handlingsfrihet när det gäller deras politiska lagstiftning av olika slag." Det är häpnadsväckande att utrikesministern vill gå till en sådan ytterlighet i demagogi. Han måste dock veta att vår författning är sådan att en prövning av lagars grundlagenlighet inte kan bli av den politiska betydelse som motsvarande ordning har exempelvis i USA. En sådan prövningsrätt föreligger kanske redan nu — därom är auktoriteterna oense — men den har ingen aktualitet, eftersom den svenska grundlagen knappast innehåller några sakliga grundsatser efter vilka det är möjligt att pröva lagarna. Oppositionens krav på förbättrad rättskontroll siktar till att förhindra godtycke från myndigheternas sida gentemot de enskilda medborgarna. I riksdagen har det utskott som avstyrker förslaget uttryckligen betonat att Sverige i detta hänseende erbjuder svagare garantier än andra länder. Men utrikesministern, professor i juridik, är helt oförstående. I riksdagen talade han med förakt om ett strävande efter "millimeterrättvisa". Och på valmötena går han ett steg längre: rättskontrollen betecknas rent av som ett medel att komma åt regeringens radikala politik. Längre kan förvanskningen inte drivas.